

Олександр ОЛЕСНЕВИЧ,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, 3 рік навчання,
освітня програма «Менеджмент»,
Київський національний економічний університет імені Вадима, Україна
ORCID 0000-0002-8313-6901
o.olesnevych@kneu.dp.ua

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОЗНАКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Ключові слова. університети, трансформація, підприємництво, інновації

Анотація. В тезах розкрито функціональні ознаки підприємницького університету, охарактеризовано детермінанти умов функціонування підприємницького ВНЗ, подано відмінності поміж звичайними (класичними) та підприємницькими навчальними закладами. Додатково висвітлено чинники появи підприємницького університету та проаналізовано фактори трансформації ВНЗ у підприємницькі.

Oleksander OLESNEVYCH,
PhD student at the Management Department,
Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman, Ukraine

FUNCTIONAL CHARACTERISTICS OF THE ENTREPRENEURIAL UNIVERSITY

Key words. universities, transformation, entrepreneurship, innovations.

Abstract. The article reveals functional characteristics of an entrepreneurial university, highlights the specifics of the ecosystem of the formation of an entrepreneurial university. The author analyzed the factors of transformation of universities into entrepreneurial ones. Additionally, there is a characteristic of the entrepreneurship basics and their synthesis into the transformational process of creating entrepreneurial universities. The author also outlines the development priorities of modern universities with the aim of their further transformation, and provides modern factors of the external and internal environment of their functioning.

Світ постійно змінюється, прогресує, стає кращим, розумнішим, швидшим. Разом із ним змінюються й правила гри – особливо це стосується освіти. Класична східно азіатська і західна моделі формування вищої освіти не дозволяють університетам бути успішними в умовах жорсткої ринкової конкуренції, побудованої переважно на необхідності впровадження постійно змінних потреб суспільства в інноваційних технологіях. За цих умов фундаментальна наукова підготовка й високий рівень культури, які забезпечувалися

західною моделлю університетів, стають досить витратними та не відображають об'єктивну потребу в прикладних дослідженнях для їх швидкого впровадження в практичну діяльність господарюючих суб'єктів.

Розвиток світових глобалізаційних процесів активізує необхідність трансформації класичних моделей закладів вищої освіти, оскільки основним фактором впливу виступає жорстка ринкова конкуренція, спричинена необхідністю задоволення постійно змінних потреб суспільства в інноваційних технологіях. Першим науковцем, що сформулював і обґрунтував об'єктивні умови трансформації системи вищої освіти, відмінною рисою яких є поєднання викладацької, науково-дослідної, інноваційної й підприємницької діяльностей, здійснюючи комерціалізацію знань, став Бертон Р. Кларк. Так як у економічній теорії освіта виступає суспільним інститутом, найбільш характерні риси розвитку ВНЗ та їх місце в економіці країни описує інституційна економічна теорія, відповідно до якої економіка є сукупністю інститутів, які утворюють державу та функціонують задля розвитку добробуту населення. Відтак, з розвитком інституційної економічної теорії необхідно також підкреслити концепцію постіндустріального суспільства Д. Белла, відповідно до якої центральним активатором розвитку суспільства є пріоритет науки і наукових знань, перехід від виробництва товарів до виробництва послуг, переважання серед працівників професійних фахівців і техніків тощо. А отже, необхідність наукового розвитку й джерела розвитку зосереджуються у ЗВО та науково-дослідних установах.

Метою публікації є визначення функціональних ознак підприємницького університету.

Термін “підприємницький університет” наразі не має сталого та єдиного визначення. Згідно із висновком Романовського О. [4], підприємницький університет — це вищий навчальний заклад, який систематично докладає зусиль з подолання обмежень у трьох сферах: генерації знань, викладанні та впровадженні знань у практику шляхом трансформації внутрішнього управління та модифікації взаємодії із зовнішнім середовищем. Палатніков Д. і Ратманова Є. [2] визначають підприємницький університет як «учбовий заклад, що здійснює впровадження та зміцнення інноваційної підприємницької культури, як у рамках управлінського процесу ЗВО, так і власне навчального».

Шульце П. [3] в своїх працях вказує на два шляхи реалізації підприємницької функції університету - перший напрям пов'язаний з підготовкою майбутніх бізнесменів, людей, готових заснувати та нести відповідальність за власну справу. Другим напрямом є

підприємницька діяльність самого університету, тобто створення бізнес-інкубаторів, технопарків, дочірніх фірм і тому подібне. Існують різні підходи і погляди щодо віднесення підприємницько-орієнтованих університетів, бізнес-коледжів і бізнес-шкіл до підприємницьких: ЗВО, який готує підприємців і використовує у своїй діяльності підприємництво; ЗВО, який займається університетським підприємництвом, але не обов'язково навчає підприємців, може не мати підприємницьких програм; ВНЗ, завданням якого не є підприємницька діяльність самого закладу.

Відтак, до ознак підприємницького університету можна віднести: організацію та якість підготовки фахівців з підприємництва і бізнесу; наявність фінансових та інших стимулів навчання програмам із бізнесу і підприємництва (стипендії, гранти, матеріальні винагороди тощо); формування значних обсягів фінансової допомоги ЗВО від держави, компаній, приватних осіб (всебічне фінансування); популярність ВНЗ на регіональному та загальнонаціональному рівнях; якість та престиж працевлаштування випускників підприємницьких та бізнесових програм, наявність серед них провідних спеціалістів та бізнесменів; залучення до професійної підготовки студентів, провідних бізнесменів і підприємців; наявність та ефективність бізнес-інкубаторів і програм з наставництва бізнесу і підприємництва.

Підприємництво та інноваційність закладу вищої освіти постають передумовами вирішення згаданих завдань і можуть мати багато різних форм. Існує ціла низка способів прояву закладами вищої освіти підприємницьких та інноваційних здібностей при формуванні своїх стратегій та практичній їхній реалізації, проте ключовим є те, що ці здібності проявляються на інституційному рівні. Нові завдання, що ставляться перед сучасним суспільством, та можливості, що надаються усім секторам економіки шляхом постійного розвитку цифрових технологій, також впливають на вищу освіту [5;6].

Організація Економічного Співробітництва та Розвитку визначає, що цифрове перетворення та, пов'язані із цим можливості є основою, каталізатором та передумовою розвитку підприємницького та інноваційного закладу вищої освіти [7]. Оновлена програма ЄС щодо вищої освіти [9] наголошує на необхідності вирішення закладами вищої освіти питання цифрової трансформації, впровадження стратегії цифрового навчання та використання потенціалу цифрових технологій для забезпечення ефективної роботи своїх співробітників та навчання студентів. Подальший План дій з цифрової освіти об'єднує різноманітні поточні ініціативи та містить низку нових заходів, що стосуються трьох основних пріоритетів, що мають важливе значення для інклюзивних, комплексних, ефективних та результативних систем вищої освіти [8]: розширення меж використання

цифрових технологій викладання і навчання; розвиток релевантності цифрових навичок та компетенцій; удосконалення систем освіти шляхом оптимізації аналізу даних та прогнозування.

Досягнення та підтримка функціонування підприємницьких ЗВО може мати значні наслідки для інституційного середовища, оскільки загальна інституційна структура має бути сформована з метою постійної оптимізації міждисциплінарного навчання та реалізації наукових досліджень, що будуть орієнтовані не лише на поточні проблеми, але і на вирішення довгострокових проблемних питань стратегічного планування [10].

Підприємницькі університети функціонують під впливом формальних та неформальних факторів навколишнього середовища, що розглядаються як рамкові основи. Так, під формальними інституціональними факторами розуміються правила, створені і підтримувані спеціально уповноваженими особами (державними чиновниками), під неформальними інституціональними факторами звичайно розуміють загальноприйняті умовності та етичні кодекси поведінки людей. Інститут у цьому контексті розглядається не як ЗВО, а як сукупність норм права, що охоплюють певне коло суспільних постанов.

Отже, окреслені функціональні ознаки діяльності підприємницьких університетів слугують підґрунтям для пошуку можливих напрямків щодо розвитку інституції та оптимізації її діяльності, одночасно слугуючи картами, які надають інструментарій для впровадження змін в діяльність традиційних ЗВО. Функціонування підприємницьких ЗВО в сучасних реаліях створює академічний капіталізм, що являє собою форму підприємництва та комерціалізації результатів діяльності в сфері науки, освіти та науково-освітнього обслуговування в умовах ринкових відносин. Дослідження розвитку та діяльності інституції академічного капіталізму підсилює необхідність та ефективність їхньої діяльності, відчутні успіхи в укріпленні свого фінансового стану і матеріально-технічної бази. А тому впровадження функціональних ознак підприємницьких університетів в класичні ЗВО надасть вектор трансформаційного процесу для останніх.

Список використаних джерел

1. Константинов Г.Н., Філонович С.Р. Що таке підприємницький університет. *Теоретичні і прикладні дослідження*, 2007. URL: <http://vo.hse.ru/attachment.aspx?Id=76>.
2. Палатніков Д.Е., Ратманова Є.В. Перспективи і проблеми інноваційної діяльності вищих учбових закладів. URL: http://yaratiso.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=361Itemid=50

3. Schulte P. The entrepreneurial university: a strategy for institutional development. *Higher education in Europe*. V. 29. P. 187—193.
4. Barnett, R. (2000), University knowledge in an age of supercomplexity, *Higher Education*, 40, pp. 409-422.
5. Sclater, N., & Mullan, J. (2017), Learning analytics and student success – assessing the evidence. URL: <https://www.jisc.ac.uk/reports/learning-analytics-in-higher-education>
6. European Commission (2017). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on a renewed EU agenda for higher education, Brussels, 30.5.2017. COM(2017) 247 final. URL: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/he-com-2017-247_en.pdf
7. Калетнік Г.М., Адамчук В.В., Булгаков В.М. Стан та основні перспективи підготовки висококваліфікованих інженерних та наукових кадрів в галузі агроінженерії. *Техніка, енергетика, транспорт АПК*. 2017. № 1 (96). С. 5-15.
8. Розвиток академічного підприємництва в закладах вищої освіти та наукових установах України: Круглий стіл (м. Київ, 16 травня 2019), відп. ред. Д.Ю. Чайка. Київ, 2019. 128 с.
9. Гаранджа І.Я. Академічне підприємництво як напрям формування інноваційного вектору розвитку національного господарства. *Управління економічними процесами на макро- і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених, 11-12 квітня 2014, Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2014. С. 15-16.
10. Guerrero-Cano M., Kirby D., Urbano D.A literature review on entrepreneurial universities: An institutional approach. Working Paper Series, 06/8. / Business Economics Department. Autonomous University of Barcelona, June 2006. 28 p.